

НАМ НЯ СТРАШНЫ СІБІРСКІ БОЛЫШ ХОЛАД, НАМ НЯ СТРАШНЫ МАСКАЛЬ АБО ЛЯХ, ЧУЖЫ СЕРПІ НЕ ПАТРЭБНЫ,
НІ МОЛАТ — МЫ РАЗГОРНЕМ КРЫВІЦКІ НАШ СЫЦЯГ! ЛАРЫСА ГЕНІРОШ

САВЕЦКАГА ДЗЯЦІНСТВА

ЮРАСЬ ПАЦІЮША
САНТ МАЙТО ШІСЬЛІВАЛА

Палае сон пра дальнія краіны,
і пяцікутнае сьвятло зьвязды
на подушку ліецца, паязды
злучаюць мары у саюз адзіны;
вось соцрэалістычная карціна:
цвітуць, нібы працоўны май, сады
на палатне сьмяецца праз гады
у пракуранныя вусы дзед Скарына.
Ах, мне і сорамна і страшна жыць,
бо я ня умею партыю любіць,
бо я нічога іншага ня ведаў;
а на гумовай трактарнай хадзе
праз стэпы атамная лодка едзе —
ад нас гасьцінцы у камунізм вязе.

ДА ГАДАВІНЫ БЕЛАРУСКОЙ НАРОДНОЙ РЭСПУБЛІКІ

Нас палілі у Залышанах
і у Хатынях, стралялі у
Курапатах, зьнішчалі у
фашысцкіх ды бальшавіц-
кіх лягерах, мільёны беларусаў
загінулі, змагаючыся пад чужымі сьцягамі,
абараняючы інтарэсы
іншых.

Для кожнага народа незалежнасьць — гэта нармальны стан існаваньня.

Народ, глынуўшы чыстага паветра свабоды, ужо ніколі не адмовіцца ад яе.

Ды нягледзячы на патугі асымілятараў, беларусы ва ўсім сьвеце сьвяткуюць сёлета 72-я ўгодкі ўтварэньня Беларускае Народнае Рэспублікі.

Сусьветная вайна спустошыла край. Магутныя дзяржавы ня лічылі беларускі народ рэальнаю сілаю, якая магла б супрацьстаяць бальшавікам.

Была зроблена стаўка на палякаў, якія выйшлі з-пад гнёту Расеі і аж вырабляліся са скуры, каб адрадаіць Польшчу ад мора да мора.

У плянах бальшавікоў Беларусі ня было, ім яна, як і цару, уяўлялася толькі северо-западным краем.

Бяз ніякае дапамогі, разлічваючы толькі на свае сілы ва ўмовах нямецкае акупацыі Рада Беларускае Народнае Рэспублікі абвешчае незалежнасьць Беларусі ў яе этнаграфічных межах. Безумоўна, беларускія дзеячы разумеюць усю складанасьць становішча, напэўна ведалі, што амаль няма шансаў на посьпех, але не зрабіць гэтага яны не маглі.

Сядзець у той час склаўшы рукі ды назіраць, як суседзі дзеляць Бацькаўшчыну, было б злачынствам. Цяпер можна шукаць у іх дзеяньнях памылкі, але нельга лічыць, што ўтварэньне БНР было бяссэнсоўным. Бальшавікі былі змушаны стварыць фіктыўную БССР. Смаленшчына абрасеілася, Віленшчына апалячылася, а Беласточчына, на якой расейскі камунізм праіснаваў два гады, здолела захаваць нацыянальную інтэлігенцыю.

Мэты, якія ставілі перад сабою дзеячы БНР, зьяўляюцца праграмай нашага адраджэньня.

Зьміцер Кісель

БЕЛАРУСКАЕ ДЭМАКРАТЫЧНАЕ АБ'ЯДНАНЬНЕ ДА БЕЛАРУСАЎ СЬВЕТУ!

Беларускае дэмакратычнае аб'яднаньне на сваім першым заснавальным кангрэсе 10 лютага 1990 году выйшла з ініцыятывай скліканьня агульнабеларускага палітычнага кангрэсу ў чэрвені 1991 году ў Белавежы. Гэткі кангрэс на думку Беларускага дэмакратычнага аб'яднаньня вельмі важны, вельмі патрэбны. Хутка мяняецца сітуацыя ў Еўропе, таксама і на нашай Бацькаўшчыне. Каб зноў ня стаць перад такімі праблемамі, што нам як народу ствараюцца магчымасьці эдэцыдаваць аб сваім лёсе, а мы зноў будзем таўчыся аб розныя палітычныя канцэпцыі, змагацца супраць сябе аб розныя палітычныя плыні. Вельмі добра было б некаторыя прынцыповыя рэчы вырашыць ужо зараз. Вось і узьнікла ідэя скліканьня кангрэсу ўсіх палітычных сіл, якія дзейнічаюць у беларускім асяродзьдзі. На Бацькаўшчыне і на эміграцыі. Наша прапанова такая: запрашаем усіх да удзелу ў падрыхтоўцы кангрэсу, усіх, хто хоча дэцыдаваць аб лёсе беларускага народу, хто хоча змагацца за гэты лёс.

Тады запрашаем усіх з Савецкае Беларусі, усіх незалежных палітычных арганізацыяў, якія, як думаем, падрыхтуюць свае канцэпцыі аб лёсе і будучыні беларускага народу. Запрашаем таксама усіх беларусаў на эміграцыі.

Думаю, што Белавежа, кусочак беларускае зямлі, якая сёньня знаходзіцца на тэрыторыі Польшчы, адпавядае і сімвалічна, тут ёсьць цудоўныя ўмовы для правядзеньня кангрэсу, імі трэба карыстацца.

Кангрэс павінен прайсьці пад лэзунгам: "Беларусь, яе перспектывы як народу, як грамадзтва, як нацыі у вольным сьвеце". Тады думаю, што перад усім мы павінны зьвярнуцца да апрацоўкі палітычнае канцэпцыі ролі нашага народу ў вольным сьвеце. У эўрапейскім сьвеце. Кожны з прадстаўнікоў палітычнае сілы павінен прынесці на кангрэс сваю канцэпцыю, усе канцэпцыі павінны быць разгледжаны, прыняты пастановы найбольш карысныя, найбольш важныя. Час ідзе вельмі хутка, дык мы павінны вельмі хутка працаваць і думаць. Абдумаіце нашы прапановы.

Зварот прадэктаваў на дыктафон
Антон Мірановіч 11 лютага 1990г.

Пытаньне:

- Утвердзілася Беларускае Дэмакратычнае Аб'яднаньне і цябе абралі старшынёю Галоўнае Рады. Якая будучыня партыі і беларускага адраджэньня на Беластоцчынне?

Сакрат:

- Будучыня партыі звязана з будучыняй беларускае нацыянальнае меншасці, яе галоўны сэнс у абароне існаваньня гэтае меншасці. У першую чаргу нам патрэбна заняцца забеспячэньнем арганізацыйнае ды ідэалагічнае дзейнасьці. Пра грошы думаем на роўні з тым, як і аб стварэньні сваіх цэнтраў і магчымасьці для Уласнага друку.

Нацыя павінна мець тры элементы актыўнасьці: культура, гаспадарка, палітыка. І усім гэтым тром элементам, якія абумоўліваюць і вызначаюць лёс народа, патрэбна надаць рух.

Важна тое, што сваю дзейнасьць мы ня хочам накідаць зверху, а імкнёмся, каб патрэба дзейнасьці высьпявала ў нізках, непасрэдна ў вёсках, мястэчках. Бо калі толькі кіраўніцтва будзе найразумнейшае, то гэта ня дасьць нам добрых перспэктываў.

Пытаньне:

- У беларускім народнафронтаўскім друку няма праблематычных артыкулаў - адна голая інфармацыя. А якая думаецца газета ў вас?

Сакрат:

- Якасьць газеты залежыць ад аўтараў: слабыя аўтары - слабая газета. Думаем утрымаць "Ніву", пасыла "Сустрэчы", пачалі выдаваць свой што-квартальны часопіс на дваццаць старонак друку. Шукаем маладыя таленты.

У газэце патрэбны аналіз, рэфлексія, рух думкі, ацэнка фактаў. Бо чалавек павінен ведаць ня толькі што адбылося, але і чаму так адбылося. Камэнтары могуць быць і памылковымі, але важнае імкненьне да думкі, палеміка...

Існаваньне беларускае нацыянальнае меншасці ў Польшчы залежыць ад таго, наколькі Беларуская рэспубліка станеца беларускаю, бо аполя кожнае меншасці за мяжой - нацыянальная дзяржава.

Пытаньне:

- У Гародні 500 сяброў БНФ. А колькі сяброў будзе налічваць ваша партыя?

Сакрат:

- Ня прыдаем вагі лічбам. Галоўнае аналіз гістарычнага моманту. Калі гэты аналіз трапіць, то будзе, як у Чэхаславацчынне, дзе іх народны фронт названы "Народным Форумам" налічваў дакладна 1100 асобаў, і столькі ж іх было на першым мітынгу, а праз тыдзень прыйшло 400 000. Бо людзі раптам зразумелі, што яны маюць рацыю, што трэба за імі ісьці. У гэтым ёсьць уся сіла думкі. Я асабіста здзіўлены, што вас 500, думаў вас значна менш.

РАЗМОВА З ДЭПУТАТАМ

"Высота" № 9 ад 2.03.90г.

-Поэтому прыйдзіце, людзі, к избирательным урнам, оплодотворите их своим святым и трезвым духом, дабы не родилась у нас опять блаженный уродец. И не убоимся ради этого сделать, если понадобится, и несколько заходов.

Доброго вам настроения!

В. Середя

А цяпер сур'езна. Наш карэспандэнт сустрэўся з народным дэпутатам Гарадзенскага гарадскога Савета Юрасём Мацко.

Пытаньне:

- Скажыце, якая была Ваша тактыка перадвыбарчае кампаніі?

Юрась:

-Тактыка была такая, каб набраць найбольшую колькасць галасоў. Я хадзіў па сваёму участку, сустракаўся з людзьмі, цікавіўся іх патрэбамі, знаёміў іх з праграмай Беларускага народнага фронту і дэмакратычнага блоку "Саветы-90". Мяне даволі добра разумелі, і як бачыце, я перамог у першым туры.

Пытаньне:

- Вашым канкурэнтам быў прафесійны фінансіст, але перамаглі Вы. Ці значыць гэта, што нашыя выбаршчыкі ня любяць грошай?

Юрась:

- Думаю, што яны ня любяць, што гэтых грошай даволі мала, а і за тым няма чаго купіць, цяжка сказаць, ці вінаватыя ў гэтым фінансісты, але вынікі выбараў адлюстроўваюць агульную думку народа пра нашу фінансавую сістэму.

Пытаньне:

- Ці былі якія непаразуменьні пад час перадвыбарчае кампаніі?

Юрась:

- Справа ў тым, што сябры ў БНФ вылучаліся як бы ў два этапы, спачатку ў спісе кандыдатаў не хапала ажно адзінаццаці прозьвішчаў, у тым ліку майго. І я атрымаў паведамленьне, што зарэгістраваны дзесьці на чатыры дні пазьней. Гэта было звязана з падзеямі 3 лютага, калі жыхары Гародні падтрымалі Беларускае народнае фронт, і гэта паўплывала на працу выбарчых камісій і трактоўку імі закона аб выбарах. Усё, што раней адхілялася як незаконнае, цяпер стала законным.

Пытаньне:

- БНФ пайшоў на супрацоўніцтва з кааператарамі, але адносіны выбаршчыкаў да кааперацыі розныя. І была пэўная рызыка...

- Кто не рызыкуе, той не абіраецца народным дэпутатам. БНФ выступае за роўнасьць усіх формаў маёмасьці перад законам.

Апрача таго на канфэрэнцыі БНФ у Гародні 17 сьнежня была прынята рэзалюцыя аб супрацоўніцтве з грамадскімі арганізацыямі, нацыянальнымі таварыствамі, дзейнасьць якіх не супярэчыць мэтам БНФ. З нашага дэмакратычнага блоку "Саветы-90" кожнае з таварыстваў пакуль што мае пэўныя выгады.

Пытаньне:

-Вашыя пляны на будучае.

Чым Вы хацелі б займацца як народны дэпутат?

Юрась:

-Перш за усё трэба ўзяцца за сацыяльную справядлівасьць. Цяпер, калі ў нас жыцьцёвы крызіс і недахоп самых неабходных тавараў, людзі вельмі абурэюцца тым, што ў жыцьці партыі, якая да нядаўняга часу мела кіруючую ролю, нічога не зьмянілася. Партыя паранейшаму ў Гародні займае шмат гістарычных будынкаў, мяне як архітэктара вельмі гэта непакоіць, таму што цэнтр горада нішчыцца. І як мы і пісалі ў сваіх праграмах, Новы Замак трэба вызваліць і коштам партыйнага бюджэту адрамантаваць тое, што знішчана эксплуатацыяй.

Пытаньне:

- Якія Вашы адносіны да прамовы Зянона Пазьняка ў Менску 25 лютага? Ці КПСС сапраўды "злачынная арганізацыя"?

Юрась:

- Зянон Пазьняк па сваёй выбарчай акрузе ў Менску ў першым туры пры шматлікіх канкурэнтах набраў 72 працэнта галасоў. Народ свае адносіны да яго прамовы выказаў, і я згодны з ацэнкай дзейнасьці партыі старшынёй БНФ, якога падтрымалі выбаршчыкі.

Пытаньне:

- Што Вы хацелі б сказаць сваім выбаршчыкам?

Юрась:

- Падзякаваць ім, што яны паверылі ў мяне. А я буду рабіць усё, каб новы гарадскі Савет павярнуўся да патрэб людзей.

ЗНАШЫЙ ШКОЛДЗЬ

36-гадовы ксёндз Вінцэс Гадлеўскі з пачатку 1925 году вядзе набажэнства на беларускай мове, а часткова на польскай. За нейкія тры месяцы набывае шмат прыхільнікаў сярод католікаў-беларусаў, а яго казаньні становяцца усё больш і больш папулярнымі. Колькасьць аматараў польскае касцельнае мовы катастрафічна падае. Польскія патрыёты з асаднікаў, паліцэйскіх ды местачковай дэнацыяналізаванае шляхты панічна заклікаюць улады да рашучых дзеяньняў супраць ксёндза.

Занепакоеныя "уціскам" польскае мовы на крэсах, біскуп віленскі лістам ад 27 красавіка 1925 году прызначае спецыяльную камісію дзеля разбору справы прыхажанаў польскіх і беларускіх у касцёле Жодзішскім з трох польскіх ксёндзоў: дзякана Сьвірскага Валяр'яна Голяка, пробаршча Кабыльніцкага Казіміра Паўловіча, пробаошча Данкашэўскага Станіслава Кудрэўскага.

26 красавіка таго ж году мелася адбыцца галасаваньне парафіян у прысутнасьці камісіі Біскупскае курыі, каб канчаткова вырашыць мову вядзеньня набажэнства ў Жодзішскім касцёле. Але, што галасаваньне будзе не ў карысьць польскае мовы, усе разуме-лі.

Дзеля кантролю над падзеямі ў час галасаваньня створаны паліцэйска-рэлігійны саюз: камэндант Жодзішкага пастарунку Тукендорф і ксёндз Голяк.

Супрацоўніку палітычнае камісіі Рагоўскаму даручаецца сьлежка за касцёлам. Скурпулёзна распрацоўваецца "план галасаваньня".

Час набажэнства. Касцёл бітком набіты вернікамі. Шныраюць шпікі, прыслухоўваюцца да размоваў. Нездзе ў засадзе непадалеку ад касцёла сумуюць паліцыянты.

Гадлеўскі адслужыў імшу, просіць па-беларуску вернікаў не разыходзіцца па хатах, а згуртавацца на цьвінтары: беларусам справа адзваніцы, а палякам - злева. Выйшла камісія.

Жменька палякаў выглядала ўдого перад натбунам беларусаў. Ксёндз Голяк, каб змяшчаць дзеве групы людзей, просіць беларусаў адступіць да касцельнага гмаху, а палякаў - да брамы цьвінтара. Сьледчаму ж пасья тлумачыць: "Палякі ня ведаюць беларускае мовы, таму стаялі ў адным натоупе зь беларусамі". Асаднікі ды пераапанутыя ў цывільнае паліцыянты спрабуюць разьдзяліць натоуп на дзеве прыкладна роўныя часткі, каб хоць такім чынам павялічыць колькасьць прыхільнікаў касцельнае польскае мовы.

Калі ж апэрацыя па разьдзелу ня удалася, засталася адно - разгнаць людзей. Чуўца выкрыкі з польскага боку: "Сярод беларусаў ёсьць людзі зь іншых парафій ды нават праваслаўныя!"

Голяк прымае быццам кампраміснае рашэньне: на паседжаньне камісіі ў плябаніі ад беларусаў ды палякаў вылучыць па аднаму дэлегату. І выклікае, зразумела, незадавальненьне з боку беларусаў. Чуваць пагрозы. Людзі хвалюцца, патрабуюць справядлівасьці. Але члены камісіі бы аглохлі, сышлі з касцельнага ганку ды накіраваліся ў бок плябаніі.

Гадлеўскі спрабуе супакойць люд: "Браточки-беларусы, супакойцеся!" Да пастарунку з крыкам: "Б"юць палякаў!" - пабеглі настаўнікі Шумкевіч ды Ярэміч. Але на пастарунку нікога ня было. Паліцыянты зьявіліся на цьвінтары адразу, як толькі камісія пайшла ў плябанію, па сыгналу шпіка. Ручны кулямёт зьявіўся на ганку. Прыкладамі выганялі паліцыянты зь цьвінтара беларусаў. Тукендорф быў задаволены вынікам апэрацыі і праз гадзіну пасья апісаных падзей пытаўся ў беларуса Людвіка Рэкеця: "А табе не дасталася па лобе?" Ксёндза Гадлеўскага як зачынтчыка непарадкаў бяруць пад стражу, але праз некалькі месяцаў выпускаюць з-за адсутнасьці віны і дзякуючы актыўным дзеяньням паслоў беларускага клябу.

Справа разглядаецца ў польскім сэнаце. Для вядзеньня дазнаньня ў Жодзішках прызначаны намесьнік камэнданта Сьвянцянскага павету Уладзімір Вэц. Ён зьяў допыт у 9 беларусаў ды 18 палякаў. Ды вынікі допытаў былі ня вельмі суцэльнымі для Улады, бо ў справаздачы міністру Унутраных спраў Вэц піша: "Справа мовы набажэнства павінна быць вырашана, бо выклікае шэраг скаргаў з боку люднасьці польскае, гэта ж натуральна, калі браць пад увагу, што і пры расейскім часе і пры ўстанаўленьні Улады польскае казаньні вяліся па-польску. Ксёндз Гадлеўскі самавольна прамаўляе па-беларуску, а па-польску ў канцы набажэнства, калі людзі пачынаюць разыходзіцца. Характэрна для справы тое, што да ўвядзеньня казаньня па-беларуску ў Жодзішках было 15 працэнтаў беларусаў, а пасья правядзеньня ксёндзам Гадлеўскім спецыяльнае агітацыі - іх стала 60 працэнтаў. Тлумачу гэта падбухторваньнем нацыяналістычнай агітацыяй людзей зь нізкім інтэлектам супроць народу і гаспадарства польскага. Люднасьць польская, якая інтэлектуальна болей "вырабёна", занепакоена дзейнасьцю пробаршча і горка наракае з прычыны вяртаньня ксёндза да Жодзішак, бо гэта шкодзіць аўтарытэту Панства Польскага."

У наш час такія праблемы не паўстаюць. Можна з-за бурнае дзейнасьці місьянераў польскіх, якія апошнім часам часта прыязджаюць на крэсы, пакуль няма ў нашым краі сэмінарыі, якая рыхтавала б сьвятароў беларускіх...

Васіль Бязьмен
Архіўныя дакуманты перадаў нам Міхась Шаховіч зь Беластоку.

Едрусь Мазько меў магчымасьць спытаць у архіепіскапа Беластоцкага і Гданьскага Савы пра разьвіцьцё праваслаўя на Беластоцчыне, ведаючы, што беларуская сьвядомасьць там трымаецца на праваслаўі.

У епархіі каля 150 тысяч вернікаў. На Беластоцчыне будуюцца 7 новых цэркваў за кошт дабрачыннасьці прыхаджан, галоўная праца вядзецца па рэстаўрацыі Супрасьля,

гістарычнага помніка, заснаванага гэтманам Вялікага княства Літоўскага Аляксандрам Хадкевічам. Супрасьль зьяўляецца мейсцам экуманічных сустрач моладзі, там займаецца 7 маладых манахаў.

Архіепіскап Сава пажадаў праваслаўным нашае вобласці і беларускага краю высокага разьвіцьця духоўнасьці, самасьвядомасьці ў змаганьні за веру і беларускую мову ў царкве.

Божа!
Пад крыжам адзіным народ наш злучы.
Дай прычасьціцца крывёю Хрыстовай Крывіі.
Перакрыжуй нашых душаў шляхі баравыя,
Роднаю мовай малітву шаптаць навучы.

Данута Бічэль

Космас паэзіі (рэцэнзія на новы зборнік)

Прасторавы знаходжаньне Д. Бічэль-Загнетавай у правінцыі, максімальна магчымая аддаленасьць ад агульна-савецкага centru сталася фактычным антыправінцыяльным актам у яе творчасці. Центр ня сцерпіць самастойнасьці і таму імкненьне яму падражаць непазьбежна спараджае духоўную другаснасьць залезнасьць ад яго і, у рэшце рэшт, другараднасьць. Паходзячы з постсоцрэалістычнага пакаленьня, якое пераадоляла так званы "асноўны метац", тое-сёе наследуючы апошняму, паэтка і узростава і якасьцю дыскурса апынулася на мяжы, яна была з тых, каго менш за ўсё кранулі міязмы распаду таталітарнага мастацтва. Сеньня ж гэтыя шчасліўцы з канца абоймы аказаліся найбольш цікавымі і самастойнымі аўтарамі, бо перыферыя савецкае прасторы нечакана выявілася блізкасьцю да нацыянальнага космасу. А той у сваю чаргу не прызнае аніякіх центраў, у яго ёсьць свае і цэнтры і крытэрыі - правінцыяльнае тое, якое па-за ім.

Першае, што кідаецца ў вочы пры чытаньні вершаў Д. Бічэль-Загнетавай, гэта адметнасьць маўленьня. Мова ж, паводле Р. Барта, ёсьць адзінае, што мяняе вектарнасьць тэксту, ягонуг ідэялагічную накіраванасьць. Таму паўстаньне пачалося ня зараз, значна раней, — паўстаньне супраць калектывізацыі дыскурсаў, калі малітвы і даносы, хваласьпевы і інструкцыі пісаліся адной мовай.

І вось перад наміновы зборнік вершаў і балад "А на Палесьсі". Ужо ў назве выявілася яго пэўная супярэчлівасьць, бо тут маніфэставаны этнаграфізм, якім на даўгія гады была ўзброена нашая літаратура. А ў ім, як вядома, прысутнічае дыстанцаваньне ад сярэднеарыфмэтычнага, "вечнага" пісьма і ў той жа час менавіта этнаграфізі ёсьць атрыбутам беларускае савецкае літаратуры. Але ў аўтаркі ён не павярхоўнае далучэньне да традыцыі, а форма сьветабачаньня, акт навізны, пра яго шмат гаворана, і таму мы ня будзем тут больш спыняцца. Зрэшты пра Палесьсе ў зборніку ня так і шмат, дый для ураджэнкі Лідчыны яно хутчэй экзотыка, чым нешта арганічнае. З этнаграфізму выплывае і нейкая надзвычайная замілаванасьць старымі словамі, назвамі напузабытых элементаў сялянскага побыту: "Колькі слоў памірае, бабулек сівенькіх..." У новым зборніку абнаўленьне мовы праводзіцца далей, так, што ў канцы кнігі прыйшлося зьмясьціць невялічкі слоўнічак. Нават ураханьне, што яшчэ крок — і ме-

ра будзе парушана, але паэтка удала праходзіць па вузенькіх сычэжках народнае даўніны. З прыватных размоў, ад розных людзей, пра творчасць Д. Бічэль-Загнетавай я заўсёды чуў эпітэт "шчырая". Ён сапраўды вызначае паэтку найбольш поўна. Шчырае тут і тое, што "пішацца і тое, як" пішацца, аніводзін алейня ня можа быць выкінуты зь вершаў ці заменены. Шчырасьць і характарызуе творчасць Д. Бічэль-Загнетавай — пры любых адносінах — як вельмі асабовую. Першы разьдзел зборніка працягвае і разьвівае тую ж звыклую для паэтки тэму: Нёман, нацыянальныя міфы, гісторыя, беларускі люд, каханьне і смутак. Але ўжо ў другім не парушаючы аўтарскае паэтыкі зьяўляюцца новыя матывы, заклікавыя інтанацыі: "У Жанаў д'Арк зьмяні сучасных модніц." Яны не здаюцца нечаканымі, бо цалкам былі падрыхтаваны папярэднім разьвіцьцём творчасці. Нават недзе былі закладзены генетычна ад Л. Гейнш, творчасць якой і па сеньня застаецца амаль нерэпрэзэнтаванай. Яшчэ нядаўна вершы з адкрытай грамадзянскай пазіцыяй зусім не маглі зьявіцца ў друку. Зараз паэты кінуліся іх пісаць — і выявілася, што... ня ўмець. Адгукнулася, дала пра сябе ведаць лозунгавая, адчужаная ад канкрэтных пачуцьцяў, ад мастацкага вобразу паэтыка. Нігілізм соцрэалізму нічога ня можа сказаць пра сучаснасьць, бо тут ён падобны да сярэдневечнага фанатыка, які сам сябе катуе, пісьмо служыць старому богу, а фраза — новаму. У гэтых адносінах вершы Д. Бічэль выгодна адрозьніваюцца ад многіх "перабудованых" тэкстаў.

Але кніга гэтым не абмяжоўваецца, ёсьць і зусім эзатэрычныя творы, імі паэтка стараецца даць тлумачэньне як, напрыклад "Неглюбскі строй". У кнізе этнаграфізм не краёвы, а ўсебеларускі, часамі ён краінае дасць невядомыя пласты народнае культуры, уведзіць у складаны беларускі космас. І усё гэта зьвязваецца чыста жаночаю эмоцыянальнасьцю, якая робіць многія вершы неінтэлігентнымі, з мноствам працітаньняў. Версэты, упершыню ужытыя паэткай, даказваюць, што нацыянальная традыцыя — зусім не пракрустава ложа закасьцячэных формаў з акуратнымі рыфмачкамі і песенным рытмам. Хаця менавіта ў версэтах і верлібрах найбольш слабых мейсцаў, напрыклад, верш "Аніякіх".

Юрась Пацюпа

Насьпеў час рэальна ацаніць магчымасьці свайго народа. А мы усё пішам пра часы, якія даўно зьніклі на дне Леты, але пакінулі пасля сябе ачаропкі былое магутнае дзяржавы ды прыгожыя легенды. На што разьлічваем? На каго? Беларусь у традыцыйным уяўленьні — міф. Нічога не засталася: ні сьціпласьці, ні спагады, ні дабразычлівасьці, ні калектывізму. Гіпертрафіравалася адна рыса — прыстасавальніцтва

ці мімікрыя. Менавіта яна і зьяўляецца нацыянальнаю рысай як гэта ні сумна. У жывёльным свеце мімікрыя — гэта зьнешняе падабенства безабаронных істотаў да істотаў, здольных пастаяць за сябе, спрыяе захаваньню віда. Але ў чалавечым грамадзтве — гэта сьмерць для нацыі. Пакланьне перад мацнейшымі народамі, ці то расейцамі, ці то палякамі, капіраваньне іх ладу жыцьця ва ўсіх яго станоўчых і адмоўных праявах, капіраваньне іх мовы прывяло да поўнага спусташэньня і траты ўсіх адметных нацыянальных рысаў.

Няма ў Савецкай імперыі нацыі, якая бы знаходзілася ў больш катастрафічным становішчы, чым мы. Таму ўсе спробы арыентавацца на Прыбалтыку ці іншы рэгіён у нашых умовах не апраўданыя.

Неабходна больш аб'ектыўнае вывучэньне гісторыі Беларусі і сучаснага яе становішча з адначасовым паглыбленым вывучэньнем гісторыі адраджэньня нацыяў, якія змагаліся за сваю незалежнасьць у больш складаных умовах як шатлянцы, ірлянцы, нарвэгі, яўрэі ды іншыя. Толькі так магчыма выпрацаваць рэальную праграму адраджэньня.

Беларусізацыя краю за 10-20 гадоў — утопія. Ніякія лэзунгі, скарасьпелыя праграмы ня ў сілах зьмяніць псыхалёгію чалавека.

Васіль Бязьмен

Адрас: Дом-Музей Максіма Багдановіча, т. 452254 і вул. Каліноўскага, 7 кв. 4, тэл. 440127
Дануга Бічэль-Загнетава